

บทที่ 1 บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ปัจจุบันมีการให้บริการทางการเงินจากผู้ประกอบธุรกิจหลากหลายรูปแบบ และรูปแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยมของผู้ประกอบธุรกิจคือ “การให้สินเชื่อโดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน” ซึ่งรูปแบบการให้สินเชื่อดังกล่าวนี้มักเรียกกันทั่วไปว่า “การรับจัดไฟแนนซ์” หรือ “สินเชื่อรถแลกเงิน” โดยลักษณะของการให้บริการดังกล่าวนี้เป็น การให้สินเชื่อโดยผู้ขอสินเชื่อจะต้องเข้าทำสัญญาที่ผู้ประกอบธุรกิจได้จัดเตรียมไว้ในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูป โดยผู้ประกอบธุรกิจมักจัดเตรียมสัญญาไว้ในหลายรูปแบบ เช่น การทำเป็นสัญญาซื้อขายรถยนต์โดยวิธีการโอนลอยและให้ผู้ขอสินเชื่อทำสัญญาเช่าซื้อรถคนดังกล่าวกลับมาเป็นของผู้ขอสินเชื่อตามจำนวนเงินที่ตกลงกันในวงเงินสินเชื่อที่ประเมินจากราคารถยนต์ที่นำมาเป็นหลักประกัน อีกลักษณะหนึ่งของการทำสัญญาคือ การทำสัญญากู้ยืมในวงเงินสินเชื่อที่ผู้ให้สินเชื่อประเมินจากราคารถยนต์ที่นำมาเป็นหลักประกัน โดยมีข้อตกลงแนบท้ายสัญญากู้ยืมกำหนดให้ผู้ขอสินเชื่อนำสมุดทะเบียนคู่มือรถมาเป็นหลักประกันและส่งมอบเอกสารประกอบที่ใช้ในการโอนทะเบียนรถยนต์ไว้ให้แก่ผู้ให้สินเชื่อที่โดยมีการโอนลอย โดยมีข้อตกลงโอนกรรมสิทธิ์กรณีที่ผู้ขอสินเชื่อผิดนัดชำระหนี้ นอกจากนี้ยังพบรูปแบบของการทำสัญญาในลักษณะของสัญญากู้ยืมเงินและส่งมอบรถยนต์เป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินในลักษณะของสัญญาจำนำ แต่ลักษณะของการจำนำไม่เป็นที่นิยมเพราะทำให้ผู้ขอสินเชื่อไม่สามารถใช้ประโยชน์ในรถยนต์ดังกล่าวได้ในขณะที่มีการขอสินเชื่อ

จากรูปแบบและลักษณะของธุรกิจการให้สินเชื่อดังกล่าวซึ่งปัจจุบันมีอยู่จำนวนมาก ประชาชนผู้บริโภคสามารถใช้บริการได้ง่าย และพบว่าธุรกิจการให้สินเชื่อดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค ทั้งนี้เพราะผู้บริโภคที่มีความจำเป็นด้านการเงินอยู่ในฐานะที่จำยอมและจำเป็นต้องใช้บริการสินเชื่อจากผู้ประกอบธุรกิจและมีหลายกรณีที่ผู้บริโภคมักจะถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะการถูกเอาเปรียบและความไม่เป็นธรรมจากการทำสัญญาที่มีข้อกำหนดที่เอาเปรียบและสร้างภาระให้แก่ผู้บริโภคในหลาย ๆ เรื่อง ดังปรากฏข้อเท็จจริงตามสื่อสารมวลชนถึงการร้องเรียนและการรวมกลุ่มของผู้บริโภคในการเรียกร้องความเป็นธรรมจากการถูกผู้ประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อเอาเปรียบ ตัวอย่างเช่น การร้องเรียนของชมรมคุ้มครองผู้บริโภคเชียงใหม่ซึ่งผู้ประสานงานชมรมคุ้มครองผู้บริโภคเชียงใหม่ ได้ร้องเรียนถึงกรณีปัญหาไฟแนนซ์อีกว่าไม่สามารถตรวจสอบผู้ประกอบการได้ว่า เป็นไฟแนนซ์เถื่อนหรือไม่ ปัญหาดอกเบี้ยแพง ทั้งในระบบไฟแนนซ์และเงินนอกระบบ เช่น มีค่าใช้จ่ายที่ถูกหนี้ยึดต้องเสียมาก เช่น ค่าติดตามหนี้ เป็นลักษณะมัดมือชก เป็นค่าใช้จ่ายแฝง และการทำสัญญาเป็นปัญหาการทำสัญญาในการซื้อขายที่มีความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ทั้งนี้คาบเกี่ยวกับปัญหาไฟแนนซ์ซอร์ส ผู้บริโภคไม่ให้

ความสำคัญกับการทำสัญญา และไม่เข้าใจเพียงพอเมื่อเซ็นสัญญา (ข้อมูลจาก www.cm77.com) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่ปรากฏในรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค(เดือนตุลาคม 2551 -กันยายน 2552) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552¹ พบว่ามีการร้องเรียนปัญหาด้านสัญญาในส่วนของธุรกิจที่เกี่ยวกับรถยนต์สูงถึง 517 ราย ซึ่งในส่วนของปัญหาที่พบมักจะเป็นเรื่องที่ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบในเรื่องของข้อกำหนดในเรื่องการคิดดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายตามสัญญาในอัตราที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือทำสัญญาโดยมีเจตนาหลีกเลี่ยงกฎหมาย หรือในสัญญากำหนดภาระหน้าที่ให้ผู้บริโภคมากเกินไป มีข้อกำหนดในลักษณะที่เป็นการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบในฝ่ายของผู้ประกอบธุรกิจ ตลอดจนใช้ตัวอักษรที่มีขนาดเล็กในการแบบพิมพ์สัญญาที่ตนเป็นผู้จัดทำไว้แล้ว และไม่ส่งมอบสำเนาสัญญาให้แก่ผู้บริโภค เป็นต้น จึงเป็นเหตุให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรมเพราะไม่มีโอกาสในการพิจารณาและต่อรองในการทำสัญญา ทั้งนี้เพราะตกอยู่ในฐานะที่ต้องจ่ายยอมต้องรับเอาสัญญานั้น ๆ อย่งไรก็ดีเมื่อนำข้อเท็จจริงในการทำสัญญาดังกล่าวมาวิเคราะห์ในเบื้องต้นพบว่า มีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก แต่ผู้ขอสินเชื่อซึ่งเป็นผู้บริโภคยังคงถูกเอาเปรียบจากการเข้าทำสัญญาในหลายประการ ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ ทั้งจากการหลีกเลี่ยงกฎหมายของฝ่ายผู้ประกอบธุรกิจ ผู้บริโภคขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนเอง ตลอดจนบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอกับการให้การคุ้มครองผู้ขอสินเชื่ออย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนและก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นของลักษณะของการทำสัญญาในธุรกิจการให้สินเชื่อโดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน(สินเชื่อรถแลกเงิน/การรับจัดไฟแนนซ์) ว่ามีการใช้รูปแบบและลักษณะของสัญญาใดบ้าง และแต่ละสัญญามีผลกระทบของข้อสัญญาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้บริการรับจัดไฟแนนซ์ที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบและ/หรือสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค วิเคราะห์ข้อสัญญาดังกล่าวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้บริการรับจัดไฟแนนซ์ในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ตลอดจนศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบของสัญญาที่เหมาะสมและสร้างความเป็นธรรมให้ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจ

¹ ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภค จำนวนทั้งสิ้น 6,266 ราย ได้แก่ (1) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการโฆษณา จำนวน 956 ราย (15.26%) (2) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสินค้าและบริการทั่วไป จำนวน 2,527 ราย (40.33%) (3) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสัญญา/อสังหาริมทรัพย์ จำนวน 2,575 ราย (41.1%) (4) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการขายตรงและตลาดแบบตรง จำนวน 208 ราย (3.31%) ข้อมูลจากรายงานประจำปี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 (เดือนตุลาคม 2551 -กันยายน 2552)

2. โจทย์หรือคำถามวิจัย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีโจทย์หรือคำถามที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในหลายประเด็น ซึ่งอาจแยกออกได้เป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้ กล่าวคือ

- 2.1. การทำสัญญาในธุรกิจการให้สินเชื่อโดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “สินเชื่อรถแลกเงิน/การรับจัดไฟแนนซ์” นั้น ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องลักษณะของสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาใด สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของคู่สัญญา คือ ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจการให้สินเชื่อกับผู้ขอสินเชื่อหรือไม่อย่างไร
- 2.2. การทำสัญญาในธุรกิจการให้สินเชื่อโดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “สินเชื่อรถแลกเงิน/การรับจัดไฟแนนซ์” นั้น เมื่อวิเคราะห์ข้อสัญญากับกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วมีข้อสัญญาใดที่มีลักษณะเอาเปรียบและ/หรือสร้างความไม่เป็นธรรมให้แก่ผู้บริโภคบ้าง และมีมาตรการทางกฎหมายใดที่จะสามารถนำมาปรับใช้เพื่อสร้างความเป็นธรรมและให้การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่เป็นผู้ขอสินเชื่อได้บ้าง
- 2.3. ลักษณะและรูปแบบของสัญญาที่ใช้ในปัจจุบันแท้จริงแล้วมีความเหมาะสมและสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้บริโภคและผู้ประกอบการหรือไม่ และควรมีการพิจารณาถึงการทำสัญญาที่มีความเหมาะสม มีความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคและต้องไม่กระทบกับการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อโดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 3.1. ศึกษาลักษณะของการทำสัญญาในธุรกิจการให้สินเชื่อโดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน(สินเชื่อรถแลกเงิน/การรับจัดไฟแนนซ์) ในจังหวัดเชียงใหม่
- 3.2. วิเคราะห์ข้อสัญญากับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้บริการรับจัดไฟแนนซ์ในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค
- 3.3. ศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบของสัญญาที่เหมาะสมและสร้างความเป็นธรรมให้ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบการ

4. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาลักษณะของการทำสัญญาในธุรกิจการให้สินเชื่อโดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “สินเชื่อรถแลกเงิน/การรับจัดไฟแนนซ์” ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยพิจารณาจากสัญญาที่มีการจัดทำขึ้นระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจการให้สินเชื่อกับผู้บริโภคซึ่งเข้ารับ

บริการการขอสินเชื่อ ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับลักษณะและประเภทของสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- ลักษณะที่แท้จริงของนิติกรรมสัญญา
- สิทธิหน้าที่ของคู่สัญญา
- การคิดอัตราดอกเบี้ย
- การเรียกค่าเสียหาย
- สิทธิในการเลิกสัญญา
- การบังคับยึดรถ
- การขายทอดตลาดรถเพื่อชำระหนี้
- เป็นต้น

โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อสัญญาดังกล่าวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยเอกเทศสัญญา พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เป็นต้น

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 5.1. ทำให้ทราบถึงลักษณะของการทำสัญญาในธุรกิจการให้สินเชื่อ โดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน
- 5.2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบของข้อสัญญาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้สินเชื่อรถแลกเงิน/การรับจัดไฟแนนซ์ที่กระทบสิทธิของผู้บริโภค
- 5.3. ทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาของข้อสัญญากับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้สินเชื่อรถแลกเงิน/การรับจัดไฟแนนซ์ในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค
- 5.4. เกิดองค์ความรู้และนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดกลไกที่จะสามารถให้การคุ้มครองผู้ขอสินเชื่อซึ่งเป็นผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5.5. ได้รูปแบบที่เหมาะสมของสัญญาที่สร้างความเป็นธรรมให้ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

“สินเชื่อรถแลกเงิน/การจัดไฟแนนซ์” หมายถึง การให้กู้ยืมเงินโดยใช้รถยนต์เป็นหลักประกันการชำระหนี้ โดยทำสัญญาในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ สัญญากู้ยืม สัญญาจำนำ สัญญาซื้อขาย และสัญญาเช่าซื้อ

“ผู้บริโภค” หมายถึง ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

“โอนลอย” หมายความว่า การทำสัญญาซื้อขาย โดยที่ผู้ขายซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์ลงชื่อมอบอำนาจให้กับผู้ซื้อ โดยไม่ได้กรอกข้อความหรือระบุเพียงทะเบียนรถยนต์แต่ไม่ระบุชื่อผู้รับมอบอำนาจและวันที่ในการมอบอำนาจในการโอนและ/หรือเปลี่ยนแปลงชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ในรถยนต์

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย หรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการและหมายความรวมถึงผู้ประกอบการโฆษณาด้วย

“สัญญาเช่าซื้อ” หมายถึง สัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยมีเงื่อนไขว่าผู้เช่าจะต้องใช้เงินให้เป็นคราว ๆ ให้ จนครบจำนวน

“สัญญากู้ยืม” หมายถึง สัญญายืมเงิน โดยผู้ให้ยืมส่งมอบเงินให้แก่ผู้ยืมนำไปใช้สอย และผู้ยืมมีหน้าที่ต้องคืนเงินตามจำนวนที่ยืมไปและจำนวนดอกเบี้ยตามที่ตกลงไว้

“สัญญาจำนำ” หมายถึง สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จำนำส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้